

SNOWDEN

ELLENPONT NÉLKÜL

SEPSI LÁSZLÓ

KICSODA EDWARD SNOWDEN? HACKER, ÁRULÓ, HŐS? OLIVER STONE ÉLETRAJZI FILMJE A BIZONYOSSÁGOT VÁLASZTJA A TÉNYFELTÁRÁS HELYETT.

Küldetéses művészeknél különösen nagy a veszélye annak, hogy az ideológia maga alá gyűri az esztétikát, a témával kapcsolatos egyedi gondolatok üres propagandává silányulnak, és a forma sem lesz több, mint a világnak szánt üzenet másodlagos fontosságú hordozója. A modernkori Amerika történetét méreletes problémafilmekkel és tablóvá terebélyesített életrajzokkal kommentáló Oliver Stone általában csak akkor tudta elkerülni missziójának buktatóit, ha hagyta, hogy az ellentmondásos téma-választás például a Vietnam-trilógiában, a JFK-ben vagy a Született gyilkosokban, szétfeszítse az egyoldalú olvasat lehetőségeit, ezzel csírájában fojtva el az üzenet diktatúráját a filmszöveg felett. A *Snowden* nem ilyen film.

Az Edward Snowden által 2013-ban kirobbantott le-

hallgatási botrány és utóélete valójában egyetlen politikafilozófiai kérdés irányába gravitál: a kiberhadviselés korában vajon továbbra is magasabb rendűnek tartjuk az állampolgári jogokat az állam és a közösség biztonságánál, vagy a virtuális térben zajló titkosszolgálati tevékenység szükségképpen sérteni fog bizonyos alapelveket – mint a magánszféra védelme –, amit a polgároknak saját biztonságuk érdekében el kell fogadniuk. Az egyik esetben Edward Snowden *whistleblower*, aki felhívta a közösség figyelmét a hatalom túlkapasáira, a másikban nemzetellenes áruló, aki hazájának biztonságát kockáztatta leleplezésével. Oliver Stone érezhetően kész válasszal

„Kiegyezett háttérrel dicsőfényében”

(Joseph Gordon-Levitt)

állt neki a *Snowden* elkészítésének – a magánszféra ilyesfajta globális monitorozása nem megengedhető –, amit tarthatunk ugyan az egyetlen elfogadható és humánus válasznak, egyszerű felmutatása semmiképpen nem elegendő arra, hogy műalkotásként is értelmezhető játékfilmet eredményezzen. Persze a *Snowden* nehézkessége nem pusztán abból fakad, hogy rendezőjének határozott véleménye van a művében felvetett kérdésekről, hanem abból, hogy hiába használja a legtöbb mellékszereplőt afféle szócsőként, erőtlenül előadott ellenérveik és kritikáik gond nélkül pattannak le a heroikus elkötelezettségű címszereplőről. Míg Snowden filmbeli barátja az „ugyan kitérnek a privát fotóim” – típusú szkeptikus álláspontot képviseli, a hatalom perspektíváját Snowden

főnöke, Corbin O'Brian képviseli, aki nem csupán a nevét kölcsönözte az 1984-ből, de tovább sulykolva az analógiát egy alkalommal egy gigantikus kivetítőn is megjelenik a főhős szobájának falán. Az ellenfél hiteltelenítésének egy kevésbé elegáns módja, ha eleve egy orwelli disztópiából szökött alakként ábrázoljuk, de Stone ennél is tovább megy, és egy egész kitérőt szám a titkosszolgálat amorális korrupszójának bemutatására (egy ártalmatlannak tetsző bankárt hálózatba a szervezet törvénytelen eszközökkel), majd végül már maga O'Brian is azzal henceg, hogyan turkált Snowden (civil) barátjának magánéletében.

A CIA-főnök gonosztevévé nagyítása akár át is billentethetné a *Snowden* lelkiismeretes életrajzi filmből a politikai thriller felszterületére, amit elsősorban az gátol, hogy Stone a legkisebb erőfeszítést sem teszi, hogy feszültséget csíholjon az eseményekből – amikor pedig mégis megpróbálkozik vele, csak a legelemibb, csak-észre-ne-vegye-típusú suspense-technikákig jut. De míg Laura Poitras szintén a Snowden-ügyet feldolgozó dokumentumfilmje, a *Citizenfour* (2014) épp azzal kínált hátborzongató filmélményt, hogy az a totális paranoia és kiszolgáltatottság, melyeket eddig csak fikciós mozikban láthattunk, immár mint hiteles valóságrepresentáció kerültek a vászonra, addig Oliver Stone biopic-sablonokkal hígtott tényregény-adaptációja épp fikciós volta miatt veszíti ezt a lehetőséget. A *Magánbeszélgetések* és *A közellenség* technothriller-családfáján a *Snowden* gyengécske hajtás, és ezt mintha a fináléra maga a rendező is észrevenné, így az egyébként is testvérfilmnek tekinthető *Citizenfour* mutatta irány felé mozdul: az utolsó képkockákon Joseph Gordon-Levittot felváltja a valódi Edward Snowden, és a kiegyezett háttérrel dicsőfényében emlékeztet arra, hogy amit láttunk, messze több volt paranoiás spekulációnál. Valahol itt kezdődhetne egy érdemi film *Snowden*ről.

SNOWDEN (Snowden) – amerikai, 2016. Rendezte: Oliver Stone. Írta: Kieran Fitzgerald és Oliver Stone. Kép: Anthony Dod Mantle. Zene: Craig Armstrong. Szereplők: Joseph Gordon-Levitt (Snowden), Nicolas Cage (Forrester), Shailene Woodley (Lindsay), Scott Eastwood (Trevor), Timothy Olyphant (Geneva), Melissa Leo (Poitras). Gyártó: Endgame / Vendian / KrautPack. Forgalmazó: Cinetel. Szinkronizált. 139 perc.

